Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui
Mindaugui Sinkevičiui

2026 m. spalio 28 d.

INVESTORS' FORUM SIŪLYMAS ĮGYVENDINTI 9 SPRENDIMUS PRODUKTYVUMUI DIDINTI

Dėkojame už ypatingai konstruktyvų susitikimą forume su Vyriausybe 2026 m. spalio 26 d. Kaip sutarta susitikime, teikiame asociacijos „Investors' Forum" pasiūlymus – devynis sprendimus Lietuvos ekonomikos produktyvumui didinti – ir prašome Vyriausybės juos apsvarstyti bei kartu siekti jų įgyvendinimo.

Vyriausybės pranešime spaudai (2026 m. spalio 26 d.) nurodyta, kad diskusijoje sutarta dėl trijų krypčių: perteklinės administracinės naštos verslui mažinimo, talentų skatinimo ir aukštos kvalifikacijos specialistų pritraukimo bei inovatyvios ekonomikos plėtros. Teikiami sprendimai šias kryptis konkretizuoja: talentų ugdymą ir pritraukimą (1 ir 2 dalys), administracinės naštos mažinimą (5 ir 9 dalys), inovatyvios ekonomikos plėtrą (3, 4 ir 8 dalys), taip pat gerina susisiekimą verslui (6 ir 7 dalys).

Produktyvumas yra esminis ekonomikos variklis, užtikrinantis pajamas, mokesčių surinkimą ir socialinių išlaidų augimą. Lietuvoje realus produktyvumas jau ketverius metus nebekyla, tad galimybių tvariai auginti gyventojų pajamas, atlyginimus, pensijas ir kitas gerovės išlaidas mažėja. Devynių pasiūlymų, kaip produktyvumą kelti, duomenų šaltiniai nurodyti forumo pristatyme (Priedas Nr. 1). Pasiūlymus siejame su Seimo 2026 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. XV-1157 patvirtinta XXI Vyriausybės programa (toliau – Programa) ir Vyriausybės 2026 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 675 patvirtintu jos nuostatų įgyvendinimo planu (toliau – Planas).

1. Migracijos strategija turi pritraukti talentus ir išlaikyti biudžeto įplaukas

Siūlome migracijos strategiją, kurią sudarytų trys sprendimai: (i) ateities darbo jėgos poreikių modeliavimas; (ii) talentų paskata – darbuotojams, kurių pajamos siekia bent 2 vidutinius darbo užmokesčius (VDU), 30 proc. pajamų neapmokestinti gyventojų pajamų mokesčiu 5 metus, kaip daroma kitose ES šalyse; (iii) terminuoti leidimai žemesnės kvalifikacijos darbuotojams pagal Prezidentūros pasiūlytą modelį, kad atvyktų tik dirbantys asmenys. Aiški ir nuspėjama migracijos sistema leistų verslui planuoti darbo jėgos poreikį ir stiprintų visuomenės pasitikėjimą migracijos politika. Pagal Basso, Mathur ir Peri (NBER, 2026) tyrimą, kai 50 proc. imigrantų turi aukštąjį išsilavinimą (aukštą kvalifikaciją), produktyvumas išauga 2 proc., o dominuojant žemesnės kvalifikacijos svečių atvykimui reikšmingo produktyvumo priedo nėra; Lietuvoje aukštos kvalifikacijos kategoriją šiandien atitinka tik 5 proc. dirbančių užsieniečių, dominuoja žemesnės kvalifikacijos darbuotojai, tad imigracijos galimybės produktyvumui didinti švaistomos. Forume taip pat nurodėme, kad dabar kasmet gaunamos apie 500 mln. EUR grynosios biudžeto pajamos po 3–5 metų dėl šeimos narių atvykimo gali virsti 100 mln. EUR deficitu. Terminuotų darbo leidimų modelis žemesnės kvalifikacijos darbuotojams padėtų išsaugoti teigiamą balansą, o paskatos aukštos kvalifikacijos darbuotojams jį dar pagerintų.

Siūlymas atitinka Programos 502 punktą (ilgalaikė ir nuosekli darbuotojų iš trečiųjų šalių įdarbinimo politika, pirmenybė aukštos kvalifikacijos specialistams).

Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

2. Šešerių metų pradinį ugdymą galima išbandyti savanoriškai dalyvaujančiose savivaldybėse

Siūlome pradinį ugdymą pailginti nuo 4 iki 6 metų ir tai išbandyti bandomuoju projektu savanoriškai dalyvaujančiose savivaldybėse. Ugdymo programos nesikeistų, o vaikai iki 7 klasės mokytųsi saugioje aplinkoje; nuo 7 klasės galėtų vykti į toliau esančias mokyklas. Pradinių mokyklų tinklas dėl to nemažėtų, o tai dera su Programos 292 punkto siekiu išlaikyti mokyklas kaimuose ir mažuose miesteliuose. Tikslas – geresni ugdymo rezultatai: pagal PISA suminį įvertinimą Lietuva yra 26-a iš 37 EBPO šalių, Estija – 3-ia.

3. Reinvestuojamo pelno paskatos projektas teisingas, ją reikia taikyti plačiau ir ilgiau

Programos 72 punkte Vyriausybė įsipareigojo parengti pelno mokesčio sistemos pertvarką, leidžiančią neapmokestinti reinvestuojamo pelno, o Plano 2.9 priemone – iki 2027 m. II ketvirčio išplėsti investicinio projekto lengvatos taikymą. Siūlome paskatą: taikyti plačiau – logistikoje, energetikoje, paslaugose, atsinaujinančioje energetikoje ir kitose srityse; nustatyti neribotą paskatos taikymo laikotarpį, nes ją taikant tik 2027–2028 m., būtų paankstintos tik jau suplanuotos investicijos. Lietuvos kapitalo gylis yra vienas mažiausių ES; paskata padėtų jį didinti ir mašinomis pakeisti trūkstamus darbuotojus. Pagal IF skaičiavimą, taikant Italijos „Industria 4.0“ patirtį (Italijos Senato Biudžeto tarnyba, 2016, dokumentas Nr. 155), Lietuvai reforma kainuotų 61 mln. EUR prarastų biudžeto pajamų, o ne 300 mln. EUR; pagal Ekonomikos ir inovacijų ministerijos skaičiavimus ši reforma atsipirktų jau po 2 metų.

4. Duomenų centrams reikia vieno kelio ir iš anksto paruošto tinklo

Programos 611 punkte Vyriausybė įsipareigojo plėtoti duomenų centrų ekosistemą ir didelės galios investicijų projektams, atitinkantiems žaliojo koridoriaus kriterijus, pasiūlyti išskirtinai konkurencingas perdavimo ir skirstymo dedamųjų sąlygas. Siūlome tris sprendimus: Ministro Pirmininko vadovaujamą projektų valdymą ir vieną kelią projektams; „Invest Lithuania“ koordinuojamus projektus nuo 50 MW su spartinamais terminais; ryšio ir saugumo klausimų sprendimą iš anksto – Vyriausybė turėtų inicijuoti antrą jūrinį kabelį per ES infrastruktūros tinklų priemonę. 1 GW duomenų centro infrastruktūra kainuoja apie 34 mlrd. EUR, iš jų pastatai, energetika ir tinklas – 8–12 mlrd. EUR (Epoch AI, 2026). Tai aukštos pridėtinės vertės sektorius ir užsienio investicijos Lietuvoje, kasmet papildomai didinantys BVP daugiau nei 100 mln. EUR. Tai didintų ir Lietuvos saugumą.

5. Baudų augimą reikia pakeisti principu „pirma perspėjimas, o tik neklausantiems griežta bauda“

2025 m. paskirtų baudų suma, palyginti su 2024 m., išaugo: Lietuvos banko – daugiau nei 4 kartus (iki 6,65 mln. EUR), Konkurencijos tarybos – 4 kartus (virš 12 mln. EUR), Valstybinės darbo inspekcijos – 53,5 proc. (daugiau nei 3,6 mln. EUR); Valstybinė mokesčių inspekcija per 198 mokestinius patikrinimus pritaikė daugiau nei 9 mln. EUR baudų.

Didelės įmonės, turinčios daug darbuotojų, natūraliai susiduria su didesne darbuotojų klaidų rizika. Tačiau jos neturėtų būti iš karto baudžiamos, jei deda visas pastangas tas klaidas ištaisyti. Vidutinės TOP 50 įmonės visos metinės mokesčių įmokos siekia 95 mln. EUR – beveik 80 proc. visų 2027 m. valstybės biudžete planuojamų pajamų iš baudų ir netesybų. Todėl kiekvienas investuotojas yra aukso vertės ir turi jaustis laukiamas ir reikalingas Lietuvoje.

Siūlome įpareigoti institucijas pirmiausia teikti rekomendacijas ir duoti laiko trūkumams ištaisyti, taip pat atlikti proporcingumo auditą ir peržiūrėti baudų skyrimo metodikas, kad bauda atitiktų padarytą žalą, o ne siektų įstatyme nustatytos maksimalios ribos. Programos 783 punkte tokia kryptis jau numatyta žemės ūkio priežiūrai (prevencija, konsultavimas ir pagalba vietoje baudimo); siūlome ją taikyti visoms kontroliuojančioms institucijoms. Tai atitinka ir Programos 29 punktą dėl aukščiausių verslo klientų aptarnavimo kokybės standartų viešojo sektoriaus institucijose bei Vyriausybės pranešime spaudai nurodytą prioritetą kitąmet, Lietuvai pirmininkaujant ES Tarybai, supaprastinti reguliavimą ir mažinti naštą verslui.

6. Kokybės standartai ir ilgalaikės koncesijos leistų kelių remonto išlaidas sumažinti iki 2 kartų

Siūlome tris sprendimus: kokybės standartus – atsparesnį asfaltą, polimerais modifikuotą bitumą, kietą akmenį ir privalomus atsparumo provėžoms bandymus; veikiančią kontrolę ir rangovų atsakomybę – 10 metų garantiją ir finansines sankcijas; 20–25 metų koncesijas, kai mokėjimai susieti su išmatuojamais kokybės rodikliais. Šiandien 41 proc. Lietuvos kelių neatitinka reikalavimų, Latvijoje – 20 proc., Lenkijoje – 26 proc. (Susisiekimo ministerija, 2025; Latvijos susisiekimo ministerija, 2025; GDDKiA, 2025). Kokybiškesnio kelio įrengimas kainuotų 10–15 proc. daugiau, bet tarnavimo trukmė pailgėtų nuo 10–15 iki 20 metų, o remonto išlaidų būtų iki 2 kartų mažiau.

Pasiūlymas papildo Plano VII prioriteto rezultatus: 2028 m. ne mažiau kaip 61 proc. asfaltuotų kelių turi atitikti dangos būklės indekso reikalavimus, o ne mažiau kaip 4 valstybinės reikšmės kelių infrastruktūros projektai pradedami įgyvendinti pagal viešojo ir privataus sektorių partnerystės modelį (taip pat Programos 554 punktas). Siūlome šiuos projektus įgyvendinti pagal čia nurodytus kokybės ir atsakomybės reikalavimus.

7. Tiesioginiam susisiekimui oru 2027 m. reikia investuoti bent 10 mln. EUR

Lietuva pagal susisiekimą oru yra trečia nuo galo ES (ACI Europe, 2025), o 10 proc. intensyvesnis oro eismas padidintų BVP vienam gyventojui 0,5 proc. Vien Londono jungtis kainavusi apie 3 mln. EUR per metus į biudžetą atnešdavo apie 6–9 mln. EUR per Lietuvos išaugusius prekybinius ir investicinius santykius su Jungtine Karalyste.

Todėl siūlome: 2027 m. valstybės biudžete numatyti bent 10 mln. EUR per metus prioritetiniams tiesioginiams maršrutams atkurti prieš Lietuvos pirmininkavimą ES Tarybai; per 1–2 metus sukurti Lietuvos ir partnerių įmonę (Lietuvai 51 proc., partneriui 49 proc., Lietuvos kapitalo dalis – 80–130 mln. EUR), kuri iki 2028–2029 m. sujungtų 19 miestų dviem skrydžiais per dieną kiekviena kryptimi naudodama 16–18 orlaivių. Nuosava avialinija papildomai sukurtų 0,97 mlrd. EUR BVP (Latvijoje „airBaltic“ prideda apie 1 proc. BVP). Pasiūlymas papildo Plano 7.13 priemonę (iki 2028 m. III ketvirčio – ne mažiau kaip 6 naujos skrydžių kryptys) ir Programos 94 bei 582 punktus.

8. Dirbtinio intelekto analitika leistų Valstybinei mokesčių inspekcijai efektyviai aptikti šešėlį

Siūlome dirbtinio intelekto analitika sujungti įmonių pardavimų, darbuotojų atlyginimų, mokesčių deklaracijų ir turto registrų duomenis bei nurodyti neatitikimus; sistemos atrinktus įtartiniausius atvejus pavesti peržiūrėti pareigūnams, kurie spręstų dėl tolesnių veiksmų. Mokėtojams reikėtų suteikti patikslinimo laikotarpį, per kurį jie galėtų ištaisyti deklaracijas. Finansų ministro 2026 m. rugsėjo 7 d. pranešime nurodyta, kad PVM spragą sumažinus iki 10 proc., vien 2026 m. būtų surinkta 196 mln. EUR papildomų pajamų. Remiantis Jungtinės

Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

Karalystės patirtimi (HMRC), papildomai surenkami mokesčiai galėtų siekti 360–540 mln. EUR per metus, iš jų apie 200 mln. EUR vien iš PVM surinkimo (Finansų ministerijos vertinimu).

Siūlymas atitinka Programos 120 punkto nuostatą dėl išmaniosios kontrolės priemonių diegimo.

9. Viešojo sektoriaus vadovų veiklą reikia vertinti pagal viešus rodiklius

Siūlome nustatyti rodiklius – kokių rezultatų siekiama, kiek kainuoja paslauga, kiek tenka laukti, kokia kokybė ir ar gyventojai patenkinti – ir skelbti juos viešoje švieslentėje; vadovų veiklą vertinti pagal šiuos rodiklius, o pačius rodiklius naudoti biudžeto išlaidų peržiūroms ir nustatytoms problemoms spręsti; 2027 m. sistemą išbandyti 10 institucijų ir 20 paslaugų, o nuo 2028 m. taikyti visoms ministerijoms ir pagrindinėms pavaldžioms įstaigoms. Pagal Pasaulio banko valdysenos rodiklius (WGI) Lietuva yra 11-a ES, pagal Europos valdymo kokybės indeksą (EQI) – 13-a, Estija – 8-a; siūlome siekti patekti tarp 5 geriausių ES šalių. Italijos savivaldybių tyrimas rodo, kad administravimo efektyvumą pakėlus nuo 25 proc. efektyviausių iki 75 proc. efektyviausių, įmonių produktyvumo augimas padidėtų 2,4 procentinio punkto (EBPO, 2019).

Esame pasirengę pateikti papildomą informaciją ir prisidėti prie pasiūlymų įgyvendinimo. Atsižvelgdami į susitikime sutartą ketinimą po kelių mėnesių kartu aptarti pažangą, būtume dėkingi, jei iki kito susitikimo pasidalytumėte informacija apie veiksmus, kurių imtasi ar numatoma imtis dėl pateiktų pasiūlymų, ir tolesnius jų įgyvendinimo planus.

PRIDEDAMA:

1. 2026 m. spalio 26 d. forumo su Vyriausybe pristatymas „Saugi ir turtinga Lietuva“ su šaltinių sąrašu (Priedas Nr. 1_Forumo su Vyriausybe pristatymas.pdf).

Pagarbiai

Asociacijos „Investors‘ Forum“ valdybos pirmininkas — Rolandas Valiūnas